

Deu temes que marcaran l'agenda internacional aquest 2019

El 2019 es mostraran les cartes d'una partida on hi ha molt en joc: el futur de les institucions de l'ordre internacional, la democràcia, la dignitat i també els drets socials i laborals que moltes societats consideraven adquirits o es donaven per descomptats. Estan en joc elements bàsics del progrés global. El CIDOB selecciona 10 qüestions.

Eduard Soler i Lecha (investigador sènior, CIDOB)

El 2019 es mostraran les cartes d'una partida on hi ha molt en joc: **el futur de les institucions de l'ordre internacional, la democràcia, la dignitat i també els drets socials i laborals** que moltes societats consideraven adquirits o es donaven per descomptats. Estan en joc elements bàsics del progrés global. En 2019 tornem al que és bàsic... 'back to basics'. Veurem com n'és de potent l'ofensiva però també com d'àgil i creativa és la capacitat de resistència. Serà una partida a diversos nivells: entre les potències principals, entre diferents concepcions de l'ordre internacional i també entre diferents concepcions de la societat. Una partida que no acabarà aquest any, però sí que serà un moment de presa de posicions, de definició d'aliances i d'estratègies. El CIDOB proposa 10 àmbits on es poden concretar totes aquestes qüestions:

1. Les regles del joc: multilateralisme i polaritat

Des que Donald Trump va prendre possessió, els Estats Units han anat menystenint el multilateralisme, abandonant institucions internacionals, renegant d'acords que havien negociat o tallant finançament. La tendència no es revertirà l'any 2019. Encara més: altres països seguiran els seus passos. La tensió entre la Xina i els Estats Units, amb la guerra comercial com a teló de fons, també serà un **desafiament al multilateralisme**. Aquest any poden materialitzar-se tres escenaris: el xoc, una nova treva o un gir inesperat en forma d'acord bilateral després del qual tots dos jugadors es reclamin vencedors. En qualsevol dels tres escenaris, l'element determinant és la força i

l'estratègia dels contrincants i no el respecte de les regles del joc ni a la resta de jugadors. I aquells actors que com la Unió Europea han defensat amb més afany el multilateralisme hauran de decidir si opten per fer un pas endavant en la defensa de les institucions i marcs ja existents o si, per contra, assumeixen que la millor manera de defensar-lo és acceptant-ne la fragmentació.

2. Preparats (o no) per a la propera crisi econòmica

Durant l'any 2019 s'especularà cada vegada més sobre quin pot ser el detonant de la propera crisi econòmica global i també sobre si estem millor o pitjor preparats per fer-hi front que el 2008. Es plantejaran tres focus de risc: la col·lisió comercial entre els Estats Units i la Xina; l'efecte contagi entre o des de les economies emergents i els flancs febles de la Unió Europea com el 'Brexit' o Itàlia. A diferència del que seria raonable, **la constatació que tard o d'hora esclatarà una altra crisi econòmica no es traduirà en mesures per fer-hi front** amb millors garanties i menors costos. Mentre esperem un nou xoc, el que sí que se seguirà notant durant el 2019 són els estralls de la crisi anterior en forma de desigualtats creixents, amb derivades territorials i generacionals cada vegada més visibles. En altres paraules, si de la crisi del 2008 només s'han abordat parcialment algunes de les causes, la gestió de les seves conseqüències seguirà sent una assignatura pendent.

3. Entre l'economia de plataforma i l'oligopoli digital

El terme 'uberització' ha començat a formar part del llenguatge corrent. El fenomen de l'economia de plataforma es consolidarà i augmentarà el seu pes relatiu en l'economia global, però aquests negocis ja no es veuran com simpàtiques iniciatives llançades per joves emprenedors, sinó com una realitat aclaparadora capaç d'arrasar operadors tradicionals, alterar les regles de joc del mercat de treball o de l'habitatge. La naturalesa d'aquest model de negoci plantejarà reptes afegits en termes de regulació i de fiscalitat. Ara bé, la intensificació del debat social sobre aquest fenomen pot eclipsar altres fenòmens tan o més rellevants: les **tendències oligopolistes d'un grup molt reduït d'empreses digitals i el divorci creixent entre riquesa i treball**. Actualment, les cinc empreses principals del món en capitalització borsària són dins d'aquesta categoria: Apple, Amazon, Alphabet, Microsoft i Facebook. Cap d'aquestes empreses no es troba entre les que ocupen més treballadors; però, en canvi, sí que són en l'avantguarda del que subreptíciament anomenen "optimització fiscal".

4. Democràcia, retrocessos globals i resistència: cap a una internacional populista de dretes?

En els últims anys hem vist com les protestes emancipadores que van recórrer mig món el 2011 han donat peu a una fase de replegament. Serà 2019 un punt d'inflexió o de confirmació d'aquesta tendència? **Veurem quin desgast provoca l'exercici del poder i si es consolida una internacional populista de dretes**. Un dels riscos principals rd'aquest any és que la resta de forces polítiques normalitzin o, pitjor encara, adoptin una part del seu discurs. En canvi, si pensem en les oportunitats, el que poden sorgir són més i millors mecanismes de resistència i, sobretot, propostes en positiu que permetin fugir de la trampa d'haver d'escollir entre "seguretat per a nosaltres" o "drets per a ells". Les eleccions al Parlament Europeu seran un dels camps de batalla principals, però les del Canadà també aportaran pistes sobre la naturalesa global d'aquest combat, especialment perquè la immigració ocuparà un lloc destacat en sengles campanyes electorals. A més, el fet que algunes de les democràcies més poblades del món -com l'Índia, Nigèria o Indonèsia- tinguin cita amb les urnes serà un recordatori poderós que Occident no és l'únic terreny on es juga la defensa de la democràcia.

5. Realitats paral·leles, crisi de confiança i tribalisme digital

Si parlem de la desinformació com a arma política, l'atenció s'anirà traslladant de les xarxes socials i les plataformes obertes a espais digitals tancats i de confiança com els grups de WhatsApp. Això obligarà a repensar estratègies per adaptar-se a uns paràmetres legals, tecnològics i ètics diferents. Si en anys anteriors els conceptes de moda han estat els d'infoxicació, postveritat i 'fake news', l'any 2019 **parlarem de tribalisme digital per expressar una societat fragmentada per la informació** que s'expressa a través de les identitats en línia i aïlla uns grups d'altres. Això s'agudirà -i en part ve reforçat- per la desconfiança en els intermediaris, dels experts, del periodisme i fins i tot de la política professional. L'erosió encara serà més gran si la desconfiança s'estén a aquells ciutadans que no formen part de la tribu digital pròpia.

6. Normalització del conflicte (i de les violències)

La majoria de conflictes que van esclatar en les últimes dècades segueixen sense indici de solució i fins i tot hi ha espais on augmenta la tensió, per exemple entre Ucraïna i Rússia. L'any 2019 hi haurà propostes de pau. Possiblement coneixerem per fi quin és el pla de Trump per posar fi al conflicte araboisraelià; però, tant en aquest cas com en altres **iniciatives per encarrilar processos de pau** al Iemen, a Síria i en molts espais de l'Àfrica subsahariana, l'objectiu no serà posar fi a la violència, sinó contenir-la. No solament **s'estan normalitzant els conflictes**, sinó també els seus efectes: estats que només ho són en aparença, fronteres que perden el seu significat i, sobretot, necessitats humanitàries mancades de finançament i desplaçaments forçats que, lluny de remetre, segueixen augmentant. Una de les novetats del 2019 pot ser que s'ampliï el focus quan es parla de violències i de víctimes. Les caravanes de migrants que van sortir de l'Amèrica Central a la tardor del 2018 obliguen a parlar de les causes: els altíssims nivells de violència que pateixen moltes societats llatinoamericanes que no encaixen dins de la lògica dels conflictes armats convencionals.

7. Voluntat de frontera: murs físics i simbòlics

L'any en què se celebra el trentè aniversari de la caiguda del Mur de Berlín veurem com se n'erigeixen d'altres, tant físics com simbòlics. Persistiran dues tendències: la **militarització i fortificació de fronteres existents i l'externalització del control fronterer**. Això, combinat amb l'augment del risc i de la violència en ruta, generarà un major sentiment d'urgència entre els migrants per arribar a la meta final. En un altre ordre de coses, es demostrarà que les fronteres no han de ser ni físiques ni polítiques per adquirir significat. Per exemple, se seguirà ampliant l'esclatxa entre els territoris que generen riquesa, atreuen talent i inversió i aquells que es queden al marge de les dinàmiques de creixement i que fins i tot es despoblen. Murs invisibles també segregaran barris d'una mateixa ciutat amb relació als nivells d'educació, salut, infraestructures o equipaments. I precisament serà en aquests nuclis urbans on es dirimeixi l'enfrontament entre l'hospitalitat i l'hostilitat.

8. 'Brexit' enquistat

El 29 de març de 2019 està marcat als calendaris internacionals com la data límit perquè el Regne Unit abandoni la Unió Europea. El geni va sortir de la llàntia l'any 2016. El llavors primer ministre, David Cameron, va errar en els càlculs per preservar el seu control sobre el Partit Conservador i va perdre el referèndum. A la fi de 2018, elements de política interior i particularment la confrontació fratricida entre 'tories' han tornat a desencadenar tota mena d'especulacions. A mesura que s'acosta al moment decisiu, no s'aclareixen les incògnites, sinó que augmenten els dubtes sobre quan i com acabarà aquesta saga. No obstant això, tots els escenaris possibles per al 2019 convergeixen en dues

certeses: el **'Brexit' seguirà copant l'agenda europea i la societat britànica seguirà dividida**. El 2019 hauria de ser un any d'introspecció. Moment d'avaluar els riscos i les conseqüències de les decisions preses des del 2016. Cap dels protagonistes d'aquest episodi no emergirà com un guanyador. Més aviat es tractarà de fer un recompte de les pèrdues.

9. El Brasil: fractura amb reverberacions globals

L'any començarà políticament amb la presa de possessió de Jair Bolsonaro, prevista per a l'1 de gener. Al Brasil es materialitzaran moltes de les dinàmiques que hem detallat: dubtes sobre les economies emergents, fractura política i social, populisme i militarització. Molts es preguntaran si l'exercici del poder suavitzarà posicions -Trump és un mal precedent-, però també haurem d'observar si emergeixen fenòmens de resistència democràtica amb noves formes de mobilització i mecanismes de solidaritat. **El viratge polític del Brasil adquirirà rellevància global si es consolida com una reverberació de la visió 'trumpista' del món** i si s'obren des de Brasília noves vies d'atac al multilateralisme. En clau llatinoamericana, la novetat serà que l'alineació de Brasília amb Washington, reobrint la pugna tradicional pel lideratge regional amb Mèxic. La victòria d'Andrés Manuel López Obrador en les eleccions mexicanes ha situat les dues potències llatinoamericanes principals en pols oposats. Quin dels dos serà capaç de navegar millor i esquivar les tempestes que tenen al davant?

10. L'Iran: abast i conseqüències de les sancions

L'any 2019 es posarà a prova la cohesió del bloc antiiranià, capitanejat pels Estats Units, per Israel i per l'Àrabia Saudita i començarem a copsar l'abast i les conseqüències de les sancions imposades des de Washington. A l'Iran, els principals perjudicats seran la societat en el seu conjunt però també els sectors reformistes del règim que havien promès obertura internacional i dinamisme econòmic. En canvi, les faccions més dures del règim se sentiran més legitimades i alimentaran la retòrica que l'Iran ha de situar-se en mode de resistència. **El 2019 se celebrarà el quarantè aniversari de la Revolució Islàmica** i és probable que s'aprofiti aquest esdeveniment per cohesionar el règim davant els enemics externs. També intentaran resistir tots aquells que tenen interès a preservar les relacions comercials, energètiques o d'inversió a l'Iran. Les apostes poden pujar i la transcendència d'aquesta partida s'ampliarà si el torcebraç no és només entre Washington i Teheran, sinó més aviat entre la Casa Blanca i la resta de jugadors. Rússia, la Unió Europea, la Xina i la resta de grans economies asiàtiques han fet apostes importants i no s'acontentaran a ser simples espectadors en aquest duel.

L'article és una versió reduïda d'una [Nota Internacional](#) publicada pel CIDOB el 19 de desembre de 2018. Aquesta Nota Internacional és el resultat d'una reflexió col·lectiva per part de l'equip d'investigació del CIDOB en col·laboració amb ESADEgeo. Coordinada i editada per Eduard Soler i Lecha, s'ha beneficiat de les contribucions de Hannah Abdullah, Dídac Amat, Anna Ayuso, Jordi Bacaria, Moussa Bourekba, Víctor Campdelacreu, Ignasi Camí, Carmen Claudín, Carme Colomina, Anna Estrada, Francesc Fàbregues, Oriol Farrés, Agustí Fernández de Losada, Blanca Garcés, Eva Garcia, Francis Ghilès, Sean Golden, Josep Maria Lloveras, Óscar Mateos, Sergio Maydeu, Pol Morillas, Yolanda Onghena, Francesco Pasetti, Enrique Rueda, Olatz Ribera, Jordi Quero, Cristina Sala, Elena Sánchez, Hèctor Sánchez, Àngel Saz, Antoni Segura, Cristina Serrano, Marie Vandendriessche, Lorenzo Vidal i Eckart Woertz.